

TREBALL FINAL DE GRAU

**Propostes d'actuació: a propòsit d'alumnes
amb Doble Excepcionalitat**

**Guia didàctica per a docents d'educació primària i
educació secundària obligatòria**

Grau en Pedagogia

Estudiant: Gemma Galí Mascort

Tutor: Jaume Torroella

Promoció: 2015-2019

Facultat d'Educació i Psicologia

AGRAÏMENTS

Fa uns anys, si m'haguessin dit que ara estaria a punt d'acabar el Grau en Pedagogia no m'ho hagués cregut. La vida dona mil voltes i vaig començar Pedagogia perquè no vaig entrar a la meva primera opció. Però com sempre m'han ensenyat a casa "d'un gran mal en surt un gran bé".

Aquest treball final de grau no hagués estat possible sense l'ajuda i el recolzament de moltes persones. Totes elles, m'han donat la confiança necessària per creure en mi i el meu treball, i és per això que els hi dedico de tot cor aquest projecte

Especialment, vull agrair el meu tutor, en Jaume Torroella. Gràcies, Jaume, per guiar-me, ajudar-me, ser exigent amb mi, fer-me veure punts de vista diferents als meus i, en definitiva, per acompanyar-me durant aquest llarg procés d'aprenentatge.

En segon lloc, estic profundament agraïda per haver col·laborat amb el GRAC (Grup de Recerca d'Altes Capacitats) del Col·legi de Pedagogs. M'han assessorat, orientat, informat i proporcionat informació sempre que ho he necessitat. Concretament, vull donar les gràcies a la Mònica Fernández, la coordinadora, que em va atendre personalment i em va ajudar a definir el projecte.

També vull donar les gràcies a la Ioia Isern, la qual va ser la meva tutora del pràcticum. Ella va fer que comencés a interessar-me pel món de les altes capacitats i em va ajudar a saber una mica més el que m'agradava, no només com a possible tema pel meu treball sinó del que em volia dedicar en un futur. Gràcies, Ioia, per tots els aprenentatges al teu costat.

Per últim, però no menys importants, els hi vull donar les gràcies als meus pares. Per la paciència i per l'ajuda incondicional en tot moment. Per aconsellar-me i per estar sempre disponibles quan em fa falta. Mama, papa, moltes gràcies.

Juny 2019

RESUM

Aquest treball tracta dos temes principalment: les altes capacitats i la Doble Excepcionalitat. En el marc teòric s'aprofundeix en el concepte de les altes capacitats, i es fa a través de l'explicació dels diferents canvis de visió que hi ha hagut, dels diferents models interpretatius amb els seus respectius autors i els estereotips o falsos mites que envolten aquests alumnes. Pel que fa al projecte, consisteix en la realització d'una guia didàctica per a docents per tal que sàpiguen detectar i actuar amb alumnes amb Doble Excepcionalitat. Aquest és un terme relativament nou al territori espanyol, que engloba els alumnes amb altes capacitats però que alhora tenen un trastorn específic associat. És per això que hi ha un gran desconeixement per part del professorat sobre aquest alumnat. De fet, molt pocs alumnes són detectats i diagnosticats com a tals. Aquest projecte neix amb l'objectiu de proporcionar una eina pedagògica (en aquest cas, una guia) als docents de primària i secundària perquè puguin fer front a situacions complexes de casos d'alumnes com aquests. En definitiva, pretén millorar l'atenció a la diversitat als centres educatius, en cap cas pretén estigmatitzar o segregar, sinó tot el contrari. Concretament, s'expliquen les tres tipologies de la Doble Excepcionalitat, que són les més comunes dins l'àmbit escolar: altes capacitats amb TEA (Trastorn de l'Espectre Autista), altes capacitats amb TDAH (Trastorn pel Dèficit d'Atenció i Hiperactivitat) i altes capacitats amb trastorns d'aprenentatge (dislèxia, discalculia, etc). Aquest últim és el grup amb major nombre de percentatge. La realització d'aquest treball m'ha ajudat a entendre la controvèrsia d'opinions d'autors respecte aquest tema, la qual cosa m'ha permès qüestionar i debatre els diferents punts de vista que l'envolten. Sens dubte, un món que m'ha generat interès per continuar investigant i aprenent.

PARAULES CLAU

Altes capacitats, Doble Excepcionalitat, Talent, Superdotació, Precocitat, Intel·ligència, Capacitat, Habilitat, Rendiment acadèmic, Aprenentatge, Trastorn, Dificultat

ABSTRACT

In this final thesis two main issues are discussed: Gifted and Twice Exceptionally students. In the theoretical framework, the concept of gifted students is deepened through the explanation of the different vision changes that have occurred, the different interpretative models and their respective authors and the stereotypes or false myths that surround these students. Regarding the project, it consists in the realization of a didactic guide for teachers to know how to detect and act on gifted and twice exceptionally students. This last term is relatively new term in the Spanish territory, which concerns gifted students with learning disabilities or specific disorders. There is a huge lack of knowledge from teachers about them. In fact, many students are not detected and diagnosed. This project is born with the aim of providing a pedagogical tool (in this case, a guide) for primary and secondary school teachers, so they know how to face complex situations in cases of students like these. Definitely, it intends to improve attention to diversity in schools, under no circumstances seeks to stigmatize or segregate, quite the opposite. Specifically, the three types of Twice Exceptionally most common in the school context are explained: Gifted students with autism, Gifted students with ADHD and Gifted students with learning disabilities. This last group is the one with highest percentage number. The realization of this project has helped me to understand the controversy of authors' opinions on this subject, which has allowed me to question and debate the different points of view that surround it. Surely, a world that has generated me interest to continue learning and researching.

KEY WORDS

Gifted students, Twice Exceptionally, Talent, Giftedness, Precocity, Intelligence, Capacity, Ability, School performance, Learning, Disorder, Difficulty

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	6
2. APROXIMACIÓ TEÒRICA/CONCEPTUAL	8
2.1. Les Necessitats Específiques de Suport Educatiu	8
2.2. Concepte de la intel·ligència.....	10
2.3. Concepte de les altes capacitats	12
2.4. Tipologia dels alumnes amb altes capacitats	13
2.5. La Doble Excepcionalitat.....	18
2.6. Característiques dels alumnes amb altes capacitats	19
2.7. Models interpretatius de la superdotació i el talent.....	23
2.8. Estereotips, falses creences, mites sobre l'alumnat amb altes capacitats	30
3. CONTEXTUALITZACIÓ	33
4. PROPOSTES D'ACTUACIÓ: A PROPÒSIT D'ALUMNES AMB DOBLE EXCEPCIONALITAT.....	34
5. CONCLUSIONS.....	35
6. APORTACIÓ AL BAGATGE DE LA PEDAGOGIA	37
7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	40
8. ANNEXOS	42

1. INTRODUCCIÓ

En els darrers anys s'han produït canvis en la mentalitat de la societat que l'han fet avançar. Un d'ells ha estat l'evolució del sistema educatiu, que entre altres aspectes ha volgut millorar l'atenció a les necessitats educatives de tot l'alumnat, és a dir, ha volgut donar resposta a les dificultats dels alumnes però alhora potenciant les capacitats d'aquests.

Tot i així, educadors/es i professionals de l'ensenyament sovint es troben en situacions complexes en les quals no saben com actuar. És el cas dels alumnes amb altes capacitats intel·lectuals, que són els alumnes que *demostrin respostes notablement elevades, o el potencial necessari per aconseguir-les, comparats amb altres individus de la mateixa edat, experiència o entorn. Tenen alts nivells de capacitat en les àrees cognitives, creatives o artístiques, mostren una capacitat excepcional de lideratge o destaquen en matèries acadèmiques específiques.* (Dep. Educació EEUU, citat pel Dep. Ensenyament, 2013). A fi de donar més visibilitat i millorar l'atenció a aquest col·lectiu, el meu estudi ha consistit en donar a conèixer i potenciar aquest alumnat.

D'aquesta manera, el treball es divideix en dues parts: el marc teòric i el pràctic, que és el projecte com a tal. En l'aproximació conceptual s'especifiquen els conceptes relacionats amb les altes capacitats i les seves implicacions, la tipologia d'alumnes que podem trobar, també s'incorpora el terme de la Doble Excepcionalitat, que més tard detallarem. S'expliquen les característiques generals, diferents models interpretatius de la superdotació i el talent amb alguns dels respectius autors que han sigut rellevants i finalment alguns estereotips que encara hi ha respecte aquests alumnes.

Per altra banda, el projecte tracta sobre els alumnes amb Doble Excepcionalitat. S'anomenen així perquè són alumnes amb altes capacitats intel·lectuals que al mateix temps tenen un trastorn específic associat. Consisteix en la realització d'una guia didàctica per a docents de primària i secundària no especialitzats en psicopedagogia per saber detectar i actuar en casos d'alumnes doblement excepcionals. En concret, s'especifiquen les tres tipologies més comunes dins l'àmbit escolar: altes capacitats amb TEA (Trastorn de l'Espectre Autista), altes capacitats amb TDAH (Trastorn pel Dèficit d'Atenció i Hiperactivitat) i altes capacitats amb trastorns d'aprenentatge (dislèxia, discalculia, etcètera).

En relació a aquest terme, encara hi ha un gran desconeixement en el territori espanyol, i això ha causat que professionals de l'ensenyament no detectin o detectin erròniament què li passa a l'alumne. Conseqüentment, no s'actua o s'actua de manera incorrecta i això acaba derivant a problemes emocionals i de desenvolupament a llarg termini: fracàs escolar, baixa autoestima, etc.

Així doncs, els objectius d'aquesta guia en són dos:

-Proporcionar una eina de detecció i actuació als docents no especialitzats en psicopedagogia sobre els alumnes amb Doble Excepcionalitat per saber afrontar amb èxit el dia a dia a l'aula a través d'orientacions i propostes d'actuació pràctiques, útils i entenedores.

-Divulgar coneixement especialitzat en la detecció, identificació i actuació dels alumnes amb Doble Excepcionalitat per tal de millorar l'atenció a la diversitat per part del professorat a tots els centres educatius del territori català.

Aquest projecte, doncs, el que pretén és contribuir a donar resposta a totes les necessitats educatives de l'alumnat. No és tan important l'etiqueta sinó el seguiment que es fa amb l'alumne perquè pugui desenvolupar al màxim les seves potencialitats i capacitats.

Per últim però no menys important, la creació d'aquesta guia ha estat possible gràcies a l'ajuda que he rebut per part del GRAC (Grup de Recerca d'Altes Capacitats) del Col·legi de Pedagogs, que em van assessorar i informar en tot moment així com també em van proporcionar documentació en relació a aquest tema.

2. APROXIMACIÓ TEÒRICA/CONCEPTUAL

2.1. Les Necessitats Específiques de Suport Educatiu

Segons la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (XTEC), les **Necessitats Específiques de Suport Educatiu (NESE)** són “*el decalatge que es produeix entre les capacitats de l’alumne i les exigències del context. Aquest decalatge afecta substancialment el desenvolupament i l’aprenentatge.*”

Per tal de garantir la inclusió de tots els alumnes és necessari, per contradictori que sembli, designar i definir les categories de necessitats de suport educatiu. És important destacar que no defineixen a la persona però sí condicions temporals o permanents en la què es troba. Això ens ajuda a ajustar les mesures i suports més adequadament, i es considera que s’han d’abordar des del mateix currículum.

Aquestes necessitats s’identifiquen i s’avaluen segons el funcionament de l’alumne dins el seu context educatiu, independentment de la seva condició personal i social, amb l’objectiu de proporcionar-li els suports necessaris per afavorir-ne l’aprenentatge en condicions d’equitat.

Tipologia de NESE:

- ◇ *Altes capacitats*
- ◇ *Discapacitat auditiva*
- ◇ *Discapacitat visual*
- ◇ *Discapacitat intel·lectual*
- ◇ *Discapacitat física*
- ◇ *Pluridiscapacitat*
- ◇ *Trastorn de l’espectre de l’autisme*
- ◇ *Trastorn greu de conducta*
- ◇ *Trastorn mental*
- ◇ *Trastorn de l’aprenentatge i la comunicació*
- ◇ *Situació de malaltia*
- ◇ *Desavantatge educatiu*

Pel que fa a la normativa, trobem diferents articles que fan referència a l'atenció educativa a l'alumnat amb altes capacitats.

Les adaptacions curriculars i la flexibilització de l'escolarització per a l'alumnat amb altes capacitats ja estaven previstes en el **Decret 299/1997**, de 25 de novembre, sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials i les mesures incorporades també en la vigent normativa curricular per als ensenyaments d'educació primària, d'educació secundària obligatòria (ESO) i batxillerat.

L'article 76 de la Llei orgànica 2/2006 (LOE), de 3 de maig, estableix que correspon a les administracions educatives adoptar les mesures necessàries per a la identificació de l'alumnat amb altes capacitats i valorar de forma primerenca les seves necessitats. Així mateix, els correspon adoptar plans d'actuació adequats a aquestes necessitats.

L'article 83 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, estableix que el projecte educatiu de cada centre ha d'incloure els elements metodològics i organitzatius per atendre aquest alumnat i que l'administració educativa ha d'establir els protocols per a la seva identificació.

A partir d'aquests articles, la **resolució ENS/1543/2013**, de 10 de juliol, va concretar i definir una mica més com ajustar les respostes educatives o les mesures per a l'atenció d'aquest alumnat. I ho va fer a través de diferents articles sobre: Principis d'actuació educativa; Detecció, identificació i avaluació psicopedagògica; Pla Individualitzat (PI); Mesures d'adequació dels processos d'aprenentatge; Programes per a l'atenció educativa; Flexibilització del període d'escolarització i Suport i orientació als centres i al professorat.

2.2. Concepte de la intel·ligència

El concepte “intel·ligència” no ha estat un concepte fàcil de definir, ja que al llarg de la història hi ha hagut convergència d’opinions al haver-hi tantes diferències entre aquest alumnat i, per tant, no hi ha una definició universal compartida.

Etimològicament, prové del llatí *intelligentia*, del verb *inteligere*. Aquesta paraula està composta per *intus* (“entre”) i *legere* (“escollir”). Fa referència al saber escollir, saber seleccionar alternatives per la resolució de problemes. Per tant, segons aquesta definició etimològica, un individu és intel·ligent quan és capaç d’escollir la millor opció entre les possibilitats que es presenten al seu abast per resoldre un problema.

La seva definició ha estat sotmesa a canvis a causa de l’evolució històrica al llarg del temps, amb diferents autors rellevants al respecte. Un dels autors més pioners va ser **Francis Galton** (1822-1911), cosí de Charles Darwin, qui va aplicar per primera vegada mètodes estadístics per l’estudi de les diferències humanes i l’herència de la intel·ligència. Segons Galton, el factor més important de la intel·ligència era el genètic, molt més que l’ambiental. (Torres, 2017)

A començaments del segle XX, els psicòlegs francesos **Alfred Binet** i **Théodore Simon** van dissenyar les primeres escales mètriques per calcular la intel·ligència. De fet, el primer test que van crear va ser per determinar la intel·ligència dels individus que presentaven dèficits intel·lectuals i poder veure quines eres les seves possibilitats educatives. Van atribuir a cada persona una edat mental, al marge de la seva edat cronològica. (Castillero, 2018)

Posteriorment, l’any 1906, **Lewis Terman** (1877-1956) mentre estava com a professor a la Universitat de Stanford juntament amb Merrill, van publicar una revisió i modificació de l’escala original Binet-Simon per tota la població americana. Van crear subtests i van ampliar les edats per sota dels 3 anys i per sobre dels 15. Aquesta revisió és popularment coneguda com “l’escala Stanford-Binet” i va ser considerada la més influent i coneguda. (Plucker, 2014)

L’any 1916, Terman va tenir en compte el suggeriment de **William Stern**. Va proposar que la proporció entre l’edat mental i la cronològica es prengués com una mesura unitària de la

intel·ligència multiplicada per 100 per eliminar els decimals. El quocient d'intel·ligència resultant es va conèixer com QI amb la fórmula clàssica de **QI = Edat mental / Edat cronològica x 100**. (Plucker i Esping, 2014)

Aquest recorregut històric ens indica que en general, abans la intel·ligència i la superdotació eren considerades quelcom innat i inamovible, o si més no el factor més important era el genètic. Actualment, sabem que és el resultat tant de factors genètics com ambientals. Tal i com ho afirma David Bueno (2017), professor i investigador de genètica a la UB: *Si totes les nostres habilitats mentals i capacitats intel·lectuals estiguessin determinades de manera estricta i rígida pels nostres gens, per la nostra biologia intrínseca, l'educació no pintaria res. [...] Els gens que d'una manera o altra intervenen en les nostres facultats psíquiques i en les capacitats intel·lectuals – en la nostra vida mental, en definitiva – condicionen el resultat final, però no el determinen. El resultat final es veu influenciat pels gens, però també, i molt, per l'ambient on viu i es forma aquella persona. I una part important de l'ambient és l'educació que rep.*

També Juan Luís Miranda Romero, l'any 2011, president del Consell Superior d'Experts en Altes Capacitats indica que: *Inicialment la superdotació i les altes capacitats van ser considerades únicament com a fenòmens intel·lectuals de caràcter quantitatiu-psicomètric (Paradigma psicomètric). Després, com a fenòmens merament cognoscitius, la qual cosa ens va permetre començar a conèixer el seu funcionament (Paradigma cognitiu). Avui sabem que són fenòmens cognitiu-emocionals-motivacionals, que es troben en la confluència i en interacció permanent dels seus diferents factors, per la qual cosa el seu diagnòstic i el seu tractament educatiu implica tant l'àrea sanitària com l'àrea educativa.*

Per tant, intel·ligència s'entén com la **capacitat de coordinar, gestionar, organitzar el coneixement i saber escollir la millor opció entre diverses per resoldre un problema**. Perquè es desenvolupi necessita un **entorn enriquidor i favorable**. Està en evolució **continua i pot ser modificada segons els aprenentatges, l'ambient social i familiar, l'educació, les experiències i la personalitat**. (Gómez, 2013)

2.3. Concepte de les altes capacitats

Segons la guia “*Altes capacitats intel·lectuals*” (2018) del GRAC (Grup de Recerca de les Altes Capacitats) i el GTAC (Grup de Treball de les Altes Capacitats) el concepte **altes capacitats** engloba un **conjunt de persones que presenta característiques intel·lectuals quantitativa i qualitativament superiors de manera significativa a la majoria de la població en una, dues o totes les àrees d’aptitud, sigui quina sigui l’edat de la persona. Requereixen d’una educació adaptada (com en el marc de l’escola inclusiva amb alumnes amb NESE (*Necessitats Específiques de Suport Educatiu*)) per tal d’aconseguir tot el desenvolupament personal que el sistema educatiu pretén per tots els alumnes.**

Les característiques essencials de la nova perspectiva són: (Treffinger i Feldhusen, citats per GRAC i GTAC, 2018)

- Comprèn el 10% de la població
- És específic segons els dominis
- Involucra el potencial per un assoliment remarcable
- Requereix motivació
- Està focalitzat en manifestacions externes
- S’aprecia millor en adolescents o adults
- Els resultats del CI són una evidència insuficient de la seva existència

Com bé hem dit, el concepte de la intel·ligència ha passat d’una concepció monolítica (basada només amb el QI) a una visió multifactorial, on es tenen en compte les característiques intel·lectuals, creatives, socials i emocionals. Així és com ha sorgit la tipologia de les altes capacitats que a continuació exposarem.

2.4. Tipologia dels alumnes amb altes capacitats

Segons la guia “*Les altes capacitats: detecció i actuació en l'àmbit educatiu*” publicada pel Departament d'Ensenyament (2013), els alumnes amb altes capacitats no formen un grup homogeni, ja que cada un presenta característiques específiques o un perfil cognitiu particular.

Actualment podem distingir entre tres perfils d'alumnes amb altes capacitats. Tot i així, ja l'any 1987 Castelló va proposar uns criteris fonamentals per la diferenciació entre superdotació i talent, que van ajudar a definir les tipologies que hi ha actualment. Són els següents:

- *Dependència del context i necessitats socials*
- *Importància de la producció*
- *Ponderació de factors implicats*
- *Diferenciació qualitativa entre superdotat i talentós en quant a característiques internes i potencial de producció*
- *Capacitat de mesurament de les característiques*

Més tard, Castelló i Batlle, l'any 1998, van crear un protocol que va permetre diferenciar els tipus de talents (verbal, espacial, figuratiu, etc), així com també la precocitat, que a continuació explicaré. (Sánchez, 2006)

◇ **La superdotació**

Es parla de superdotació quan el ritme mitjà de l'alumne presenta més i millors aptituds un cop finalitzat el desenvolupament cognoscitiu bàsic (entre 0 i 14 anys). Disposen d'un nivell elevat de recursos intel·lectuals de **raonament verbal, raonament matemàtic, aptitud espacial, raonament lògic, creativitat, gestió de la memòria i captació de la informació**. Poden utilitzar estratègies complexes per trobar solucions a problemes complexos. És a dir, poden donar diverses solucions a un mateix problema a través de la utilització de recursos múltiples.

Tenen una alta predisposició per a l'aprenentatge, però a nivell escolar a vegades estan desmotivats i les notes són inferiors a les que es poden esperar d'ells. Segons alguns autors,

tenen un QI elevat (entre 120 i 130 per alguns autors i 140 per altres), tot i que actualment es tendeix a no mesurar-ho només a través de tests psicomètrics i a no donar tant de pes a la definició ni a seva avaluació. (Carreras, Valera i Reig, citat per Pradas, 2013)

◇ El talent

Es podria dir que és l'oposat a la superdotació. Es caracteritza per l'especificitat, la velocitat d'execució i l'automatització de processos. Fa referència als alumnes que tenen una elevada aptitud en un àmbit (talent verbal, talent matemàtic) o en un tipus de processament (talent lògic, talent creatiu). És a dir, són especialistes en una àrea concreta. *“El talent es defineix com la capacitat focalitzada en un determinat aspecte cognitiu o destresa conductual”* (Genovard i Castelló, citat per Pradas, 2013). De fet, en la resta d'àmbits poden presentar nivells discrets, fins i tot deficitaris.

Podem diferenciar entre dos tipus de talents. Quan l'alumne destaca en una àrea en particular però en la resta presenta valors moderats o en algun cas inclús deficitaris, parlem de **talents simples**. Es poden avaluar a través de proves específiques i solen ser aficions o activitats en les quals l'alumne descobreix i desenvolupa el seu potencial.

Tipus de talents simples:

Talent creatiu

No està associat només en aspectes artístics, sinó que és un recurs d'ús general. Mostra poca linealitat, una gran exploració d'alternatives, molt dinamisme i poca organització sistemàtica. Degut a plantejaments educatius molt rígids i degut a que sobretot a secundària la creativitat no hi té lloc, aquests alumnes a vegades presenten un baix rendiment acadèmic. (Castelló i Batlle, citat per Gómez, 2009)

Talent lògic

El tenen els alumnes amb una gran capacitat pel raonament lògic inductiu i deductiu. Se'ls fa difícil representar informacions ambigües o difuses com són les relacions humanes o la realitat social. (Castelló i Batlle, citat per Gómez, 2009)

Talent matemàtic

Se'ls hi dóna molt bé els sistemes de numeració, les operacions de càlcul, la resolució de problemes, etc. Solen demanar molta precisió en la informació i actuacions de la resta de persones, i això a vegades els dificulta la comunicació o la interacció que puguin tenir amb la resta de companys. (Castelló i Batlle, citat per Gómez, 2009)

Talent verbal

Es caracteritza per la comprensió general, la utilització d'un vocabulari ampli i complex i la facilitat per emprar termes lingüístics. (Castelló i Batlle, citat per Gómez, 2009)

Talent social

Tenen molta capacitat de lideratge, consciència social, empatia i intuïció de les necessitats dels altres. En situacions excepcionals, poden mobilitzar el grup classe contra un company/a o contra un professor/a. (Castelló i Batlle, citat per Gómez, 2009)

Talent esportiu/motriu

Reuneixen aptituds físiques o psicomotores, i solen ser ben acceptats per la resta de companys ja que se'ls hi pot donar molt bé un esport concret, encara que a vegades acadèmicament el seu nivell de rendiment sigui baix. (Castelló i Batlle, citat per Gómez, 2009)

Talent musical

Són els alumnes que tenen una gran aptitud i habilitat per tocar instruments i tenen una gran capacitat per tot allò que estigui relacionat amb la música i la seva creació.

D'altra banda, quan en les formes de talent es combinen diferents aptituds específiques, parlem de **talents complexos**, com el talent artístic figuratiu o el talent acadèmic. És important especificar que els tests psicòmètrics no podien diferenciar entre el talent acadèmic i la superdotació, atès que el primer té prou recursos intel·lectuals com perquè en una prova d'intel·ligència convencional pugui treure els resultats d'un QI superior a 130.

Tipus de talents complexos:

Talent artístic-figuratiu

Consisteix en una gran aptitud per les arts musicals o plàstiques en generals. Tenen una gran capacitat per tot allò que estigui relacionat amb la música o la seva creació. Requereix aptituds espacials i figuratives, raonament lògic i creativitat. (Castelló i Batlle, citat per Gómez, 2009)

Talent acadèmic

Són eficaços en aprendre de manera estructural o formal. Tenen un nivell molt elevat de rendiment escolar i d'aprenentatge, tant de manera arbitrària (bona gestió de la memòria) com comprensiva (bona lògica). Sovint extreuen informació de manera autònoma i pot ser que tinguin assolits els continguts del currículum abans de que siguin ensenyats. Com hem dit, es pot confondre amb els superdotats perquè tenen els suficients recursos intel·lectuals com per poder treure un QI superior a 130 a una prova intel·lectual. Algunes situacions de risc que poden esdevenir són: tendència a l'avorriment, ja que aprenen molt ràpid els nous continguts; difícil comunicació perquè el nivell de vocabulari i els interessos són més extensos i finalment dificultat de consolidació d'hàbits de treball i d'estudi perquè tenen molta facilitat per aprendre i això pot generar un fracàs escolar. (Castelló i Batlle, citat per Gómez, 2009)

◇ **La precocitat**

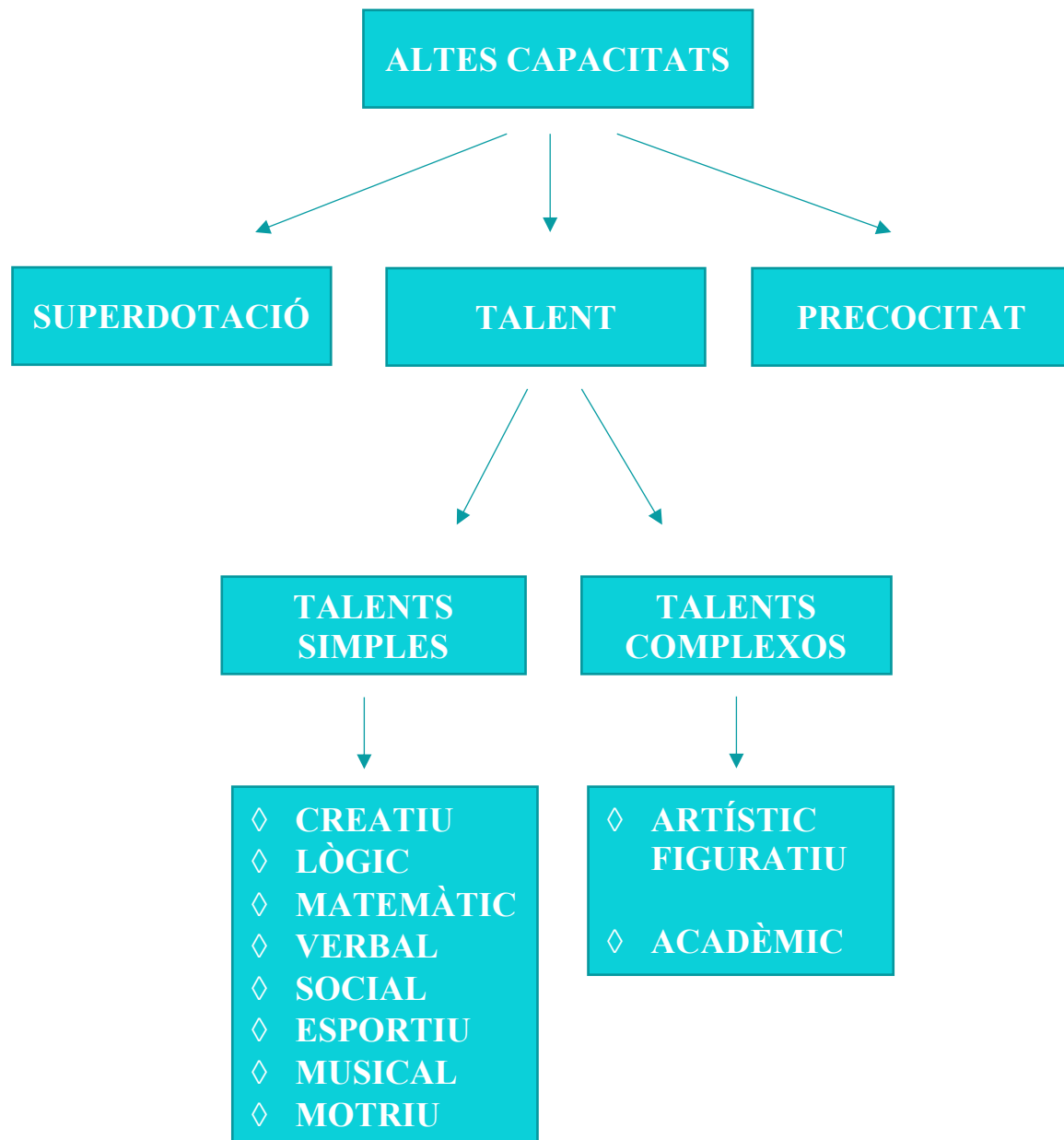
Es tracta d'alumnes d'edat inferior als 14 anys que presenten característiques esmentades per a la superdotació intel·lectual i per als talents simples o complexos. La superdotació i el talent són fenòmens cognoscitius estables, però la precocitat és un fenomen evolutiu més que intel·lectual. Són els alumnes que durant el procés de maduració es desenvolupen a un ritme més ràpid i activen recursos mentals abans que els seus companys i companyes, però no assoleixen nivells de desenvolupament superiors. Per tant, la precocitat es dona com més joves siguin els infants.

Per tant, si durant l'etapa de desenvolupament i activació dels recursos intel·lectuals bàsics (entre 0 i 14 anys) l'alumne presenta diferències en el ritme de desenvolupament amb un temps inferior al ritme mitjà, es tractarà d'un cas de precocitat. Si finalitzada aquesta etapa

DETECCIÓ I ACTUACIÓ DE LES ALTES CAPACITATS

l'alumne presenta una capacitat intel·lectual superior a la mitjana, és un cas de superdotació o talent.

2.5. La Doble Excepcionalitat

Recentment, el GRAC (Grup de Recerca de les Altes Capacitats) del COPEC (Col·legi de Pedagogs de Catalunya) juntament amb el GTAC (Grup de Treball de les Altes Capacitats) del COPC (Col·legi de Psicologia de Catalunya) ha fet una recerca sobre la **Doble Excepcionalitat**. També s'anomenen 2E (Twice Exceptional), Doblement excepcionals i GLD (Gifted with Learning Disability). Es tracta d'alumnes amb un perfil d'altres capacitats que al mateix temps tenen dificultats o trastorns específics associats. És la combinació simultània de dos fenòmens: una dificultat i alhora una potencialitat. (GRAC, 2018)

Hi ha diferents tipus de doble excepcionalitat (Conejeros, citat per GRAC, 2018):

- ◇ AC + Dificultats específiques de l'aprenentatge
- ◇ AC + Trastorn del dèficit d'atenció i hiperactivitat (TDAH)
- ◇ AC + Trastorn de l'espectre autista (TEA)
- ◇ AC + Trastorn de la parla i el llenguatge
- ◇ AC + Trastorn emocional/conductual
- ◇ AC + Discapacitat física

La identificació d'aquests alumnes no és fàcil, ja que presenten diversos perfils i les seves dificultats poden **emascarar la seva capacitat real** (l'alta capacitat) o bé, la seva **aptitud intel·lectual pot eclipsar les seves dificultats**. (Baum i Wen, citat per GRAC, 2018)

Els alumnes amb altes capacitats que tenen una dificultat específica de l'aprenentatge (dislèxia, discalculia, expressió escrita o algun no identificat) són la població de 2E amb major percentatge. (Baum, citat per GRAC, 2018)

Com veureu, el projecte d'aquest treball és la realització d'una guia didàctica per a docents, on s'explica de manera visual i entenedora les pautes d'intervenció per aquests alumnes.

2.6. Característiques dels alumnes amb altes capacitats

Si bé hem esmentat que tot i no ser un grup homogeni podem diferenciar entre tres tipus d'alumnes amb altes capacitats, també podem reunir les característiques generals que els engloben a tots. A continuació, us presento una adaptació del que va proposar Gerson, K. I Carracedo, S. citats per Gómez, 2009. Podem diferenciar entre:

◇ Característiques intel·lectuals

Comprensió: gran capacitat de comprensió, processament de la informació i relació i connexió d'àrees de coneixements. Això pot provocar que s'avorreixin fàcilment i tinguin dificultat per tolerar la monotonia o el ritme d'aprenentatge lent.

Creativitat: habilitat per generar idees, solucions i pensament crític.

Memorització: emmagatzemar, recordar i recuperar informació de dades diverses amb rapidesa i detall.

Raonament verbal: habilitat verbal i del llenguatge, vocabulari ampli i ric. Habilitat precoç per la lectoescriptura. Poden arribar a desafiar, ofendre o manipular.

Raonament matemàtic: calcular, resoldre, dominar conceptes o problemes de diferents maneres.

Raonament lògic: qüestions lògiques i abstractes, inducció, deducció, sintetització, conceptualització.

Selecció: no perden el temps amb allò que no els interessa ni els motiva, mostren gran interès en temes que els hi agraden o hi tenen curiositat.

Curiositat intel·lectual: gran interès i expectació per conèixer la resposta a qüestions que generalment passen inadvertides per als altres companys de la seva edat. Poden cansar per la necessitat a entendre-ho tot profundament.

◇ Característiques perceptives

Percepció espacial: capacitat per manipular simbòlicament figures en l'espai i reconèixer relacions de mida, distància, posició i forma.

Intuïció: perceben més enllà d'allò visible i allò tangible. Captació de l'essencial dels fenòmens.

Agudesa: visual i auditiva. Tot i així, depèn molt de l'interès que tinguin.

◇ Característiques emocionals, personals i motivacionals

Perfecció: són molt meticulosos. Els costa estar satisfets amb els seus resultats, poca tolerància a la frustració, els genera decepció o eviten involucrar-se en noves activitats per por al fracàs.

Autoconeixement: saben molt bé què els hi agrada i què no, quines són les seves possibilitats, els seus límits... a vegades mostren despreocupació per les normes socials o inclús rebutgen l'autoritat impositiva, la rutina o la repetició.

Hipersensibilitat: emocional i d'estímuls. Viuen intensament les emocions i les sensacions. Són sensibles als problemes socials, a les injustícies, etc. Tenen un sentit ètic i moral desenvolupat. Poden presentar dificultats per gestionar les seves emocions ja que necessiten l'èxit i el reconeixement dels altres, els importa les crítiques o el rebuig dels seus companys/es i són vulnerables al fracàs i/o als estímuls sensorials.

Hiperactivitat: en alguns casos, poden tenir molta energia acumulada i mostrar símptomes d'hiperactivitat. Tenen períodes d'esforços intensos.

Enginy, imaginació: lligat a la creativitat, tenen la capacitat de resoldre de manera diferent o no habitual diferents problemes.

Autoestima: tenen més autoestima acadèmica que personal i social. Tenen capacitat de lideratge. Es veuen diferents i això els pot aïllar socialment i sentir-se incompresos.

Persistència i inconformisme: desafien totes les dificultats si allò que fan els motiva i interessa, no deixen de preguntar fins que tenen clar el sentit i la lògica de l'activitat.

◇ Característiques conductuals

Construcció de les pròpies regles del joc: es poden mostrar dominants i qüestionar les pautes establertes i l'autoritat, volen la justificació d'aquesta.

Independència: els agrada el treball individual, són rígids i a vegades es poden mostrar intolerants amb els punts de vista diferents als seus.

Llenguatge: al tenir un bon domini de llenguatge poden convèncer a l'altra persona fàcilment a través de les seves paraules.

Incomprensió: a vegades, la família i els amics no poden entendre les seves preocupacions i els pot donar la sensació de sentir-se diferents i incompresos.

◇ **Disincronia**

Aquest concepte va ser introduït l'any 1971 pel psicòleg francès Jean Charles Terrassier, fundador de la primera associació francesa per nens/es precoços. El terme “disincronia” significa la falta de sincronització en el desenvolupament intel·lectual, social, afectiu, físic i motor dels alumnes amb altes capacitats. Malgrat recentment hi ha estudis que demostren que no és així, va ser un autor rellevant. Terrassier va diferenciar entre dos tipus de disincronies (Anònim, 2016):

Disincronia interna

Són les diferències de ritme de desenvolupament d'aquests sectors (evolució intel·lectual, psicomotriu, afectiva...). A causa d'això, es poden presentar algunes dificultats:

◇ ***Disincronia intel·ligència – psicomotricitat***

Es produeix quan, a pesar de tenir una gran capacitat intel·lectual, poden tenir una menor destresa motriu. N'hi ha que presenten mala grafia, degut a que la seva evolució motora és més lenta. Poden presentar dificultats de coordinació de moviments.

◇ ***Disincronia llenguatge – raonament***

Una altra de les característiques és que tenen un vocabulari ampli i ric. Tot i així, són capaços de raonar molt més del que expressen en paraules. És a dir, que desenvolupen abans la capacitat de raonament que la del llenguatge.

◇ ***Disincronia intel·ligència – afectivitat***

Encara que intel·lectualment estiguin molt desenvolupats, a nivell emocional no passa el mateix. Emocionalment són sensibles, vulnerables i conscients, pel que és fàcil fer-los mal. Raonen com adults, però no disposen de les eines necessàries per enfrontar-se a aquest sentiments que els mateixos raonaments els hi provoquen, perquè els hi falta l'experiència de vida necessària.

Disincronia social

◇ *Centre educatiu*

El desenvolupament mental dels alumnes amb altes capacitats és major al de la resta de classe. El ritme d'estudis que se segueix a classe és inferior i doncs, s'avorreixen. Cal fer una bona adaptació curricular perquè sinó inclús el seu rendiment pot ser inferior a la mitjana i és quan la frustració apareix. Solen mostrar molt més interès en allò que els apassiona i els acapara la seva atenció, que normalment és allò que aprenen per si mateixos, no amb els continguts del currículum.

◇ *Família*

La família és la primera en saber les possibilitats i les particularitats del seu fill o filla. Però pot ser que les famílies no sàpiguen com afrontar aquestes particularitats. No estan preparats per donar-los resposta a les seves necessitats. És important que professionals especialitzats com nosaltres ajudem a les famílies a través de la dotació d'eines i recursos. Conèixer-lo, acceptar-lo, recolzar-lo i donar-li oportunitats és l'atenció que tot fill, no només d'altres capacitats, necessita. Això és complicat en famílies especialment desestructurades. El context de l'alumne és molt important per poder-se desenvolupar intel·lectualment i emocionalment.

◇ *Amics*

La diferència mental entre alumnes amb altes capacitats i els seus companys/es de la mateixa edat cronològica pot afectar no només intel·lectualment, sinó també a les seves relacions socials i aficions. També és cert que poden desenvolupar estratègies per facilitar les diferents maneres d'adaptació al grup.

2.7. Models interpretatius de la superdotació i el talent

Pel que fa a la superdotació, existeixen diferents models explicatius i interpretatius: **el clàssic**, **el basat en rendiments**, **el cognitiu** i **el sociocultural**. La següent taula és extreta de la guia “*Les altes capacitats: detecció i actuació en l'àmbit educatiu*” (Dep. Ensenyament, 2013), amb alguns afegiments d'autors rellevants al respecte.¹

MODELS	CRITERIS	COMPONENTS	AUTORS
CLÀSSIC	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Psicomètric. Tests ◇ Preocupació científica 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ QI de 130/140 o més ◇ Factorial ◇ Intel·ligències múltiples 	Cattell Galton Binet Taylor Gardner
RENDIMENTS	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Capacitats generals, creativitat i motivació 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Creativitat, nivell intel·lectual, motivació i persistència en la feina ◇ Talents ◇ Predisposicions: alta capacitat, autoconcepte, motivació, talents 	Renzulli Gagné Felhusen
COGNITIU	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Processos cognitius ◇ Potencialitats enfront de limitacions ◇ Procés enfront de producte ◇ Metacognició i metamemòria 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Elaboració i gestió de la informació ◇ Processos específics ◇ Llenguatge ◇ Aprenentatge ◇ Control memòria diferencial ◇ Teoria triàrquica 	Bruner, Miller i Pribarm Lúria, Chomsky Leontiev, Vigostky Jackson, Butterfield Bovkowski, Peck Sternberg
SOCIOCULTURAL	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Context ◇ Interaccions subjecte-entorn 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Solució de problemes i situacions en el context 	Tannenbaum Tourón Haensly, Reynold i Nash Mönks i Van Boxtel

¹ Els autors més rellevants són els marcats en negreta.

A continuació, explicaré un o dos dels autors més rellevants de cada model i la seva teoria o la seva aportació al camp de les altes capacitats.

MODEL CLÀSSIC

◇ *Model d'intel·ligències múltiples de H. Gardner*

L'any 1983 va publicar una obra anomenada “*Estructuras de la Mente*” on va exposar la teoria de les *Intel·ligències Múltiples*. Assumeix la intel·ligència des d'una perspectiva ampla i pragmàtica, més enllà de la perspectiva restringida pel mesurament del QI a través de tests psicomètrics. (Sánchez, 2006)

Gardner defineix la intel·ligència com:

-La capacitat per a resoldre problemes

-La capacitat per a generar nous problemes per a resoldre

-La capacitat de crear productes o oferir serveis valuosos dins d'un determinat àmbit cultural

Aquesta teoria tracta sobre els diferents tipus d'intel·ligència i cada persona pot destacar més en unes o altres. En va definir nou: **visual-espacial, verbal-lingüística, naturalista, lògica matemàtica, interpersonal, intrapersonal, corporal i musical**. (Alart, 2006). Segons l'autor:

-Necessitem totes les intel·ligències

-Totes són igualment importants

-Es combinen de forma única en cada ésser humà

-Totes les persones les tenim totes en diferents graus de desenvolupament

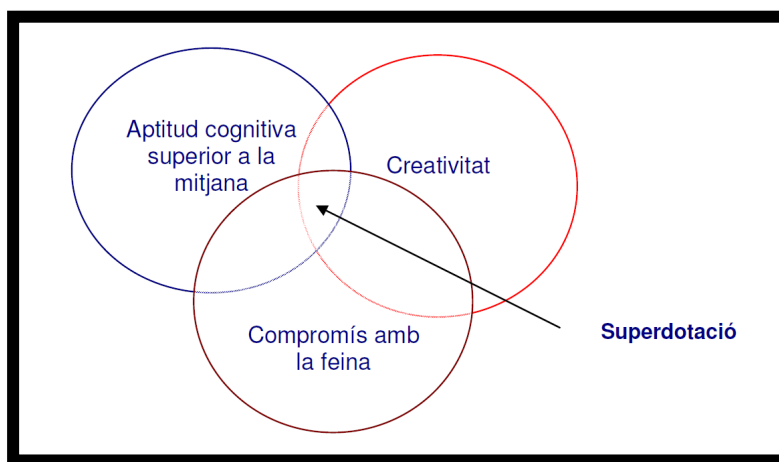
Model intel·ligències múltiples de Gardner

MODEL BASAT EN ELS RENDIMENTS

◇ *Model de J. Renzulli*

Aquest autor va crear el model “*dels 3 anells*”. Entén la superdotació com una condició que es pot desenvolupar en algunes persones si es dóna una apropiada interacció entre la persona, l’entorn i l’àrea particular del treball humà. Ell mateix defineix el seu model com una “*agrupació de trets que caracteritzen a les persones altament productives*”. (Sánchez, 2006)

Model dels tres anells de Renzulli

Aquestes tres característiques estan interrelacionades i són les que defineixen, segons Renzulli, una persona superdotada.

Intel·ligència elevada: és una capacitat intel·lectual superior a la mitjana, amb més facilitat per aprendre, superior a la resta dels seus companys/es.

Compromís i motivació amb la feina: fa referència a l’interès i la dedicació que els subjectes manifesten fent feines instruccionals. Una característica dels superdotats és la perseverança.

Creativitat: és la capacitat per trobar solucions o alternatives diferents davant d’un problema. Forma part del pensament divergent, amb idees noves o originals.

◇ *Model diferenciat de la superdotació i el talent de R. Gagné*

En aquesta teoria Gagné va voler diferenciar els termes “superdotació” i “talent”. El primer “*correspon a la competència que està clarament per sobre de la mitjana en un o més dominis de l’aptitud humana*”. I el segon “*correspon a un rendiment que se situa clarament per sobre de la mitjana en un o més camps de l’activitat humana*”. (Gagné, citat per Tourón, 2004)

Per l’autor, la superdotació es basa en les capacitats naturals o aptituds. En canvi, el talent es basa en les capacitats desenvolupades o destreses. Diferencia entre 4 habilitats naturals: **intel·lectuals, creatives, socioafectives i sensomotors.**

Per poder desenvolupar aquestes habilitats són important els **catalitzadors**, els factors que potencien o inhibeixen la capacitat d’aprenentatge. N’hi ha de dos tipus: **intrapersonals o ambientals**. Pel que fa als intrapersonals, trobem el **físic, la motivació, l’autogestió, la personalitat, l’interès, etc.** Pels ambientals, fa referència al **medi, les persones que ens envolten, els recursos que tenim, els successos, etc.**

També fa una diferenciació entre els camps del talent: **acció social** (periodisme, administració), **arts** (música, teatre), **comerç** (venta, gestió, talent empresarial), **oci** (escacs, videojocs, cartes), **escolar** (llengües, ciències naturals, humanitats), **esport** (individual o d’equip) i **tecnologia** (oficis, electrònica, informàtica).

Per tant, per Gagné, la intel·ligència depèn tant de factors interns com externs i està formada pel potencial genètic de la persona i la seva capacitat per aprendre. Les aptituds (superdotació) són característiques personals amb components hereditaris i innats. En canvi, els talents són els resultats d’un entrenament o aprenentatge específic. (Gómez, 2009)

MODEL COGNITIU

◇ *Teoria triàrquica de la intel·ligència de J. Sternberg*

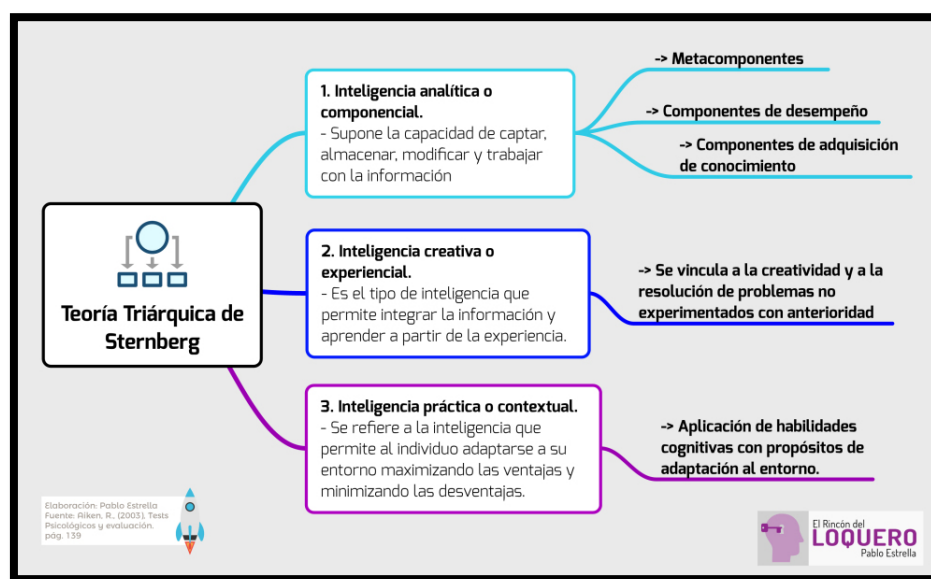
Sternberg fa una crítica al mesurament de la capacitat intel·lectual, ja que els models més tradicionals i jeràrquics s'han centrat únicament en un aspecte de la intel·ligència, és a dir, en la seva naturalesa i el seu funcionament sense observar com es vincula en un context real. Defineix la intel·ligència com *“tota activitat mental que orienta a la adaptació conscient al entorn”*. (Sternberg, citat per Castellero, 2018)

Determina tres capacitats bàsiques que determinen la intel·ligència en una persona: (Castillero, 2018)

-Intel·ligència analítica o componencial: capacitat de captar, emmagatzemar, modificar i treballar la informació.

-Intel·ligència pràctica o contextual: capacitat d'adaptació a l'entorn aprofitant les oportunitats que se li presenten. Consisteix en fer modificacions del propi ambient.

-Intel·ligència creativa o experiencial: habilitat que ens permet aprendre de l'experiència. Integració de la informació obtinguda, crear i reaccionar a nous estímuls per superar-los a través de recursos ja apresos. També inclou l'automatització, que ens permet repetir una conducta o coneixement sense precisar un esforç conscient.

Teoria triàrquica de Sternberg

MODEL SOCIOCULTURAL

◇ *Model de A. Tannenbaum*

Tannenbaum destaca la importància del context sociocultural i l'entorn, així com la diversitat de factors individuals i culturals que contribueixen a la valoració o estimació de la superdotació i el talent. Per tal que un talent es pugui desenvolupar és necessari un ambient social favorable, el qual permeti un desenvolupament i la societat valori aquell talent determinat, ja que l'època serà la que determini el seu valor i la que faciliti o dificulti la seva realització. (Sánchez, 2006)

Distingeix entre els diferents talents:

-**Talent escàs:** es refereix als talents que tenen poques persones, que fan la vida més sana, intel·ligible i humana la convivència. Són àrees com la tecnologia, la política o la medicina. Té la característica del contingut.

-**Talent excedent:** les persones que tenen aquest talent tenen molta sensibilitat i capacitat productiva. Es refereix a l'art, la literatura, la cultura. Té la característica de la originalitat i la divergència.

-**Talent de quota:** aquells/es que tenen habilitats molt específiques en camps molt específics, en el que la societat demana en moments concrets. Té la característica de la raresa estadística.

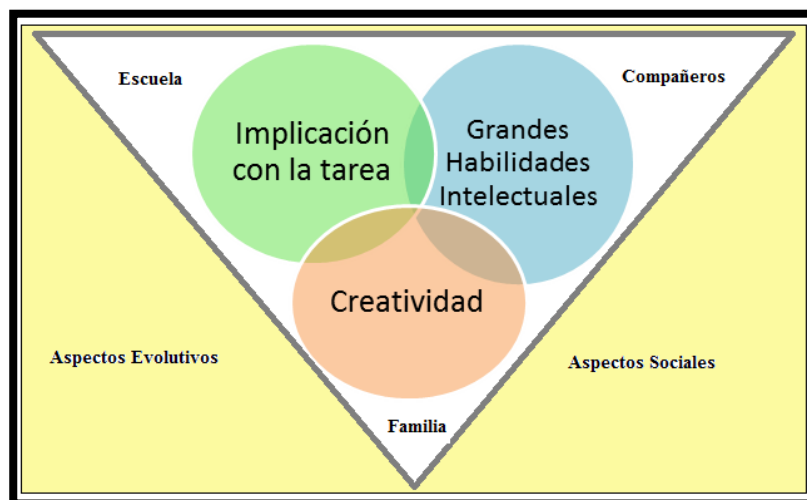
-**Talent anormal:** poders de la ment i el cos humà que poden destacar i impressionar al públic, malgrat la seva desaprovació social. Té la característica d'anomalia social.

Aquesta taxonomia va ser molt criticada ja que és molt difícil establir el que és o no és una persona amb talent en una societat. (Jiménez, citat per Sánchez, 2006)

◇ *Model de Mönks i Van Boxtel*

Mönks i Van Boxtel van fer una ampliació i modificació del model de Renzulli “*els tres anells*”. Van donar-li una perspectiva multidimensional, i l’any 1992 van incloure els factors determinants i els components socials com són **l’entorn, la família i l’escola al voltant dels tres cercles**.

Segons els autors, el superdotat, com qualsevol altra persona, es desenvolupa i interacciona amb el medi, experimenta processos evolutius complexos que han de ser estudiats. El seu desenvolupament, dependrà en gran part del seu entorn, de la comprensió i l’estimulació dels pares i professors. (Sánchez, 2006)

Model sociocultural de Mönks i Van Boxtel

2.8. Estereotips, falses creences i mites sobre l'alumnat amb altes capacitats

Els mites sobre els alumnes amb altes capacitats **són falses creences que la societat ha anat construït sobre ells**. Han atribuït un sentit erroni a aquest concepte i això fa que no es correspongui amb la realitat d'aquests alumnes. A la guia "*Altes capacitats intel·lectuals*" del GRAC i el GTAC del Col·legi de Pedagogs i el Col·legi de Psicòlegs de Catalunya (2018), s'han plantejat algunes reflexions i alguns dels mites més comuns per tal de trencar amb aquests estereotips.

MITE 1: <<NO EXISTEIXEN>> / <<SÓN NENS HIPERESTIMULATS>> / <<TOTS ELS NENS/ES TENEN AC EN ALGUN ÀMBIT >>

A partir del *Teorema del límit central* es demostra que estadísticament moltes variables aleatòries siguin aproximadament normals i justifica que hi hagi persones que tinguin més, menys o una normal disposició d'aptituds cognitives.

Si bé és cert que hi ha persones amb punts forts dins el seu ventall d'aptituds, les persones amb AC disposen d'habilitats excepcionals, no necessàriament relacionades amb el seu rendiment acadèmic. Afavorirà que es desenvolupin del tot aquestes capacitats depenent de la factibilitat, implementació i motivació que se'ls hi doni. (Vaivre-Douret, citat per GRAC i GTAC, 2018)

Altres estudis afirmen que, a diferència de que molts pares pensen que els seus fills/es tenen AC sense en realitat tenir-ne, aquells que tenen els fills amb AC tendeixen a subestimar i no sobreestimar les seves habilitats. (Rogers i Silverman; Gottfried, citat per GRAC i GTAC, 2018)

MITE 2: <<SE'LS HI VEU QUE SÓN AC >>

Quan preguntem quina imatge ens ve al cap quan pensem en un alumne amb altes capacitats, l'estereotip establert és d'un alumne normalment masculí, estudiós, acadèmic, inclús amb ulleres i que no té gaires relacions socials.

Això comporta una dificultat per poder identificar les persones amb AC, ja que és un grup altament heterogeni i l'existència d'aquest estereotips encara ho dificulta més. A més a més, varis estudis demostren que no és veritat que tinguin més dificultat en la coordinació de moviments o hi hagi una descompensació motriu. (Pleiffer, citat per GRAC i GTAC, 2018)

Tot i que podem reunir característiques generals, no hi ha cap tret universal que els identifiqui i no sempre mostraran el seu potencial, ja sigui per falta de voluntat, motivació, oportunitat o emmascarament de la seva personalitat.

MITE 3: << ÉS UNA SORT >> / << ÉS UN PROBLEMA >> / << LA SUPERDOTACIÓ ÉS INNATA >>

Tradicionalment, tenir una gran capacitat intel·lectual o ser intel·ligent s'ha entès com un do o una sort. Tot i així, les persones que viuen les AC normalment les conceben com un problema. La realitat és que la superdotació, encara que hi hagi un component de gens evident, necessitarà de l'entorn per poder-se desenvolupar plenament, depenent de la motivació, el recolzament i les oportunitats que se'ls hi doni per part de l'escola, la família i els amics. No tenir un entorn favorable pot dificultar molt el seu dia a dia.

MITE 4: << NO NECESSITEN AJUDA, S'ESPAVILEN SOLS >> / << TENEN UN RENDIMENT ESCOLAR SEMPRE ALT >>

Les altes capacitats són una NESE (Necessitat Específica de Suport Educatiu) i com a tal és necessari identificar-ho per tal de poder intervenir i proporcionar als alumnes els suports que afavoreixin més el seu aprenentatge. És a dir, necessiten igual o més ajuda que la resta de companys/es per dues raons:

-Al portar un ritme diferent al habitual, poden quedar desatesos i les seves necessitats siguin emmascarades per les necessitats majoritàries del grup-classe.

-Per les seves característiques, poden no haver assolit alguns aprenentatges acadèmics (tècniques o hàbits d'estudi, capacitat de planificació, organització, priorització de les

tasques...) o personals (tolerància a la frustració, motivació, gestió de les expectatives) que la resta de companys sí ha tingut la oportunitat d'adquirir.

Aquests alumnes també poden obtenir un baix rendiment escolar o destacar només en aquelles àrees que li interessin. De fet, es contempla una taxa d'abandonament escolar i de diagnòstics de doble excepcionalitat creixent en les últimes dècades. (Rimm i Silvermann, citat per GRAC i GTAC, 2018)

MITE 5: << SI ELS AJUDEM, ELS DICRIMINEM >> / << TENIR UN ALUMNE AMB AC A L'AULA FARÀ QUE ELS ALTRES ES POSIN AL SEU NIVELL D'APRENTATGE >>

Hi ha una tendència en veure l'ajut a les persones amb dificultats com compassiu i bondadós, mentre que el dirigit a les persones amb AC s'ha vist sovint com elitista i exclusivista. En un entorn inclusiu, és necessari reconèixer i normalitzar que hi ha necessitats educatives i personals diverses per assumir que mereixen intervencions diferents.

En relació als seus companys, diverses investigacions afirmen que la distància entre els alumnes amb AC i els seus companys/es de la mateixa edat s'amplia amb el temps, ja que les seves trajectòries són diferents a la resta d'estudiants. (Martinson i Silverman, citat per GRAC i GTAC, 2018)

3. CONTEXTUALITZACIÓ

El projecte d'aquest treball "*Propostes d'actuació: a propòsit d'alumnes amb Doble Excepcionalitat*" és una guia didàctica per a docents no especialitzats en psicopedagogia de primària i secundària. Concretament, pels tutors/es, ja que són els que porten el seguiment de l'alumne. La raó per la qual es dirigeix a ambdós col·lectius és perquè és aplicable tan per alumnes de primària com secundària, atès que les propostes són generals i es poden ajustar sempre tenint en compte la individualitat de cada alumne.

Pel que fa al context geogràfic, no n'hi ha un de concret però la intenció és que sigui aplicable a tots els centres educatius del territori català.

4. PROPOSTES D'ACTUACIÓ: A PROPÒSIT D'ALUMNES AMB DOBLE EXCEPCIONALITAT

“Propostes d’actuació: a propòsit d’alumnes amb Doble Excepcionalitat” és el nom que rep com a títol el projecte d’aquest treball final de grau. Consisteix en la realització d’una guia didàctica per a docents no especialitzats en psicopedagogia tan d’educació primària com educació secundària obligatòria. És una eina que pretén ser una ajuda pel docent a través de diferents propostes d’actuació pels alumnes amb Doble Excepcionalitat, és a dir, alumnes que tenen altes capacitats i alhora un trastorn específic associat.

L’estructura d’aquesta guia és bàsica ja que la guia intenta ser visual i entenedora. Per començar, hi ha una introducció on s’explica el resum i en què consisteix la guia. En segon lloc, s’especifiquen els destinataris. Al tercer punt s’expliquen els objectius, que en són dos concretament. El quart, és la part teòrica, que s’anomena conceptualització. S’explica què són les altes capacitats i la doble excepcionalitat, especificant les tres tipologies més comunes d’aquesta última dins l’àmbit escolar. El cinquè consisteix en proporcionar algunes pautes o propostes d’actuació. Va des de la detecció inicial, passant per la derivació a l’EAP i el treball conjunt fins a les estratègies d’intervenció. En el darrer punt es citen els articles i autors utilitzats.

Per últim, la guia la trobareu adjuntada a l’annex 1 (pàgina 42), ja que és un document a part.

5. CONCLUSIONS

Al llarg de la realització d'aquest projecte m'han anat sorgint dubtes, reflexions, contradiccions i pensaments que han format part de tot aquest procés d'aprenentatge.

La primera reflexió és sobre la inclusió i la millora de l'atenció a la diversitat a les escoles. Aquesta guia didàctica vol aportar un granet de sorra perquè cada vegada la societat sigui més oberta, plural i diversa, la qual cosa és un repte dins el context social i polític en el qual ens trobem. Vol incentivar l'acceptació de la diferència i el trencament de prejudicis a través d'una eina de transformació clau per aconseguir-ho, l'educació. Ara bé, l'educació inclusiva tal i com està plantejada actualment als centres educatius no és res més que una realitat utòpica. Encara que la segregació anys enrere estava molt més present a la nostra societat, falta molt camí per recórrer en quant a inclusió. És cert que legalment hi ha lleis que s'han incorporat, com és el Decret d'inclusió educativa, però del que hi ha escrit al paper a la pràctica real i del dia a dia és molt diferent.

Si entenem que el centre del procés educatiu ha de ser l'educand i el seu benestar, amb totes les seves diversitats físiques o psíquiques, no es soluciona simplement amb un currículum adaptat. Necessiten atenció especial, el suport d'especialistes i personal suficientment preparat per afrontar les diferents situacions complexes que es puguin trobar en la jornada escolar. Actualment, hi ha una mancança de recursos econòmics i logístics, docents poc preparats en quant a educació especial i per tant molt treball pedagògic per fer. S'ha d'educar a la societat en general sobre les implicacions que té la inclusió, ja no només a les aules sinó en altres espais que compartim com a ciutadans/es.

Una altra de les qüestions interessants és la controvèrsia d'opinions respecte el món de les altes capacitats intel·lectuals. Molts autors no convergeixen sobretot en la definició de conceptes en relació a aquest tema, com és la intel·ligència. Aquesta falta d'unió i de criteris universals dificulta la detecció i actuació per part dels professionals, ja que s'han de tenir en compte diferents variables objectives i subjectives i/o quantitatives i qualitatives. La realització d'aquesta guia també ha intentat harmonitzar pautes de detecció i actuació que puguin servir per a tots els docents, sempre tenint en compte la individualitat de cada alumne.

En referència a les altes capacitats i la Doble Excepcionalitat, hi ha molts prejudicis i falsos mites que encara perduren. Per tal d'anar-los desmitificant, cal donar a conèixer aquests temes cada vegada més a tota la comunitat educativa, ja no només a docents. Moltes vegades la creació d'aquests estereotips ve a causa d'una desinformació o desconexió de l'assumpte. Crear una eina pedagògica com és una guia didàctica sobre els alumnes amb Doble Excepcionalitat ha sigut una manera de divulgar coneixement de la matèria en qüestió i per tant contribuir al trencament d'aquests prejudicis.

Seria interessant, doncs, després d'haver produït aquesta guia portar-la a la pràctica. És a dir, dur a terme una intervenció real seguint les pautes o les propostes d'actuació per comprovar si realment funciona o no, si s'ha de modificar algun aspecte, afegir-ne d'altres, treure'n i fer-ne una avaluació.

Per altra banda, la col·laboració amb el GRAC (Grup de Recerca d'Altes Capacitats) del Col·legi de Pedagogs ha sigut una oportunitat per conèixer de primera mà algunes de les aportacions que s'han fet i què són i en què consisteixen exactament les altes capacitats. Gràcies a això, vaig poder perfilar el meu projecte, la creació d'una guia didàctica per a docents sobre els alumnes amb Doble Excepcionalitat. Considero que és una eina pedagògica i innovadora ja que és un tema bastant desconegut i, a més, la documentació o les guies que es poden trobar van dirigides a professionals especialitzats en la matèria, no a docents que no tenen una formació específica en psicopedagogia.

Per últim, dur a terme un treball d'aquesta magnitud m'ha permès créixer i aprendre tan acadèmica com personalment. Des d'un punt de vista acadèmic, he pogut aprofundir en temes pedagògics de l'àmbit escolar, en el qual em sento més identificada. Des de comparar autors fins a obtenir coneixements més específics. Des d'un punt de vista personal, m'ha ajudat a conèixer més bé els meus interessos i a mi mateixa. A creure més en mi i en les meves capacitats i potencialitats, així com també a saber acceptar les meves limitacions. Ha sigut un repte que, tot i les dificultats, l'he superat amb èxit i que ha valgut molt la pena per tot l'aprenentatge adquirit.

6. APORTACIÓ AL BAGATGE DE LA PEDAGOGIA

En primer lloc i des d'un punt de vista pedagògic, crec que l'aportació de coneixement que hagi pogut proporcionar en aquesta disciplina ha sigut proporcional al que durant aquests quatre anys de carrera he après. És a dir, ha sigut un aprenentatge bidireccional, en el sentit que jo he pogut aportar una eina de treball als docents gràcies a adquirir una base teòrica solida durant aquest procés de formació contínua.

Com bé he anat dient, el meu projecte ha consistit en la creació d'una guia didàctica que recull una sèrie de propostes de detecció i actuació. És una eina de treball per a docents que no estan especialitzats en psicopedagogia i que, per tant, a vegades es troben en situacions complexes les quals no saben com afrontar.

La Doble Excepcionalitat és un concepte relativament nou a Espanya, pel que encara hi ha molt desconeixement per part dels professionals que es dediquen al món de l'ensenyament. Hi ha diferents estudis que demostren que un gran percentatge d'alumnes amb Doble Excepcionalitat no són detectats o són detectats i diagnosticats erròniament. Això causa que no s'actui o s'actui de manera incorrecta, i que professionals acabin duent a terme una mala praxis. Aquest fet, a la llarga, acaba provocant problemes socioemocionals i de desenvolupament als alumnes.

Aquesta guia, doncs, tracta i divulga coneixement pedagògic específic d'un tema el qual encara queden aspectes per acabar d'investigar. A més a més, proporciona una eina pràctica, visual i entenedora a docents que no estan especialitzats en psicopedagogia perquè apliquin algunes propostes d'actuacions al seu dia a dia quan es trobin en casos complexes com són els d'alumnes doblement excepcionals. En general, el que s'intenta a través d'aquesta guia és millorar la pràctica dels docents i contribuir a una millor atenció a la diversitat de tot l'alumnat.

No m'agradaria acabar sense deixar constància del que algunes assignatures m'han aportat alhora de realitzar el meu treball:

ASSIGNATURA	APORTACIÓ
Processos psicològics i de desenvolupament humà	Diferents autors rellevants per a la psicologia que m'han servit per explicar els diferents models interpretatius de la superdotació i el talent, com són: Gardner, Bruner, Vigostky, Gagné, etc.
Pedagogia escolar	Saber quina és la funció del psicopedagog/a o l'orientador/a als centres educatius, i per tant saber com proporcionar una eina o un material de treball que resulti útil a docents no especialitzats en psicopedagogia.
Processos d'ensenyament i aprenentatge	Aprendre quina és la funció dels EAP dins els centres educatius per explicar als docents com s'ha de fer la derivació i el treball conjunt. Tenir clar quins documents són importants dins els centres com el Pla Individualitzat perquè es recullin totes les estratègies i propostes d'actuació.
Bases de la investigació	La recerca d'informació de tota la part teòrica i pràctica del treball. Saber seleccionar fonts fiables, aprendre a citar correctament, fer la bibliografia de manera estructurada i ser crítica amb el que llegeixo.
Dificultats d'aprenentatge	Adquirir un coneixement bàsic de diferents dificultats d'aprenentatge o trastorns, com són el TDAH, el TEA o els trastorns d'aprenentatge.

Direcció i gestió de centres i projectes	<p>Saber com gestionar jo mateixa un projecte de tal magnitud com és el Treball de Fi de Grau. No confondre-ho amb un servei, ja que la guia el que vol és prevenir el risc de no detectar i actuar sobre els alumnes doblement excepcionals.</p>
Avaluació de centres, programes i professionals	<p>La diferència entre tècniques qualitatives (entrevista, observació directe) i quantitatives (tests, proves psicomètriques), saber-les aplicar correctament a la guia.</p>
Pràcticum	<p>A través del pràcticum vaig descobrir el que eren les altes capacitats i algunes de les adaptacions que es feien als alumnes. Em va generar tal interès que va ser la raó per la qual triar aquest tema com a Treball de Fi de Grau.</p>

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alart, N. (2006). *Teoria de les intel·ligències múltiples*. Recuperat de <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:T8dkTbDtrmUJ:www.xtec.cat/~nalart/PPT/tutoria.ppt+&cd=4&hl=ca&ct=clnk&gl=es&client=safari>

Anònim. (2016). *¿Qué son las disincronías de las altas capacidades?* Recuperat de <http://www.altascapacidadesytalentos.com/disincronias-altas-capacidades/>

Bueno, D. (2017). *Neurociència per a educadors*. (5a ed.). Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.

Castillero, O. (2018). *Alfred Binet: biografia del creador del primer test de intel·ligència*. Recuperat de <https://psicologiaymente.com/biografias/alfred-binet>

Castillero, O. (2018). *La teoria triàrquica de la intel·ligència de Sternberg*. Recuperat de <https://psicologiaymente.com/inteligencia/teoria-triarquica-inteligencia-sternberg>

Consell Català d'Experts en Altes Capacitats. (2011). *Què és el nou paradigma de la superdotació?* Recuperat de http://www.altascapacidadescse.org/algunas_ideas_basicas_catalan.pdf

Departament d'Ensenyament (2013). *Les altes capacitats: detecció i actuació en l'àmbit educatiu. Materials per a l'atenció a la diversitat*. Recuperat de http://educacio.gencat.cat/documents/ServeisEducatius/EAP_Altes_capacitats_EAP.pdf

GRAC (Grup de Recerca de les Altes Capacitats) i GTAC (Grup de Treball de les Altes Capacitats) del Col·legi de Pedagogs i Psicologia de Catalunya (2018). *Altes capacitats intel·lectuals*. Recuperat de http://www.copc.cat/adjuntos/adjunto_5988/v/GUIA%20PER%20A%20LA%20DETECCIÓ%20I%20INTERVENCIÓ%20EDUCATIVA%20EN%20ELS%20ALUMNES%20AMB%20ALTES%20CAPACITATS%20INTEL·LECTUALS%20CASTELLANO.pdf?tm=1527500554

GRAC (2018). *Altas capacidades y otros trastornos: La Doble Excepcionalidad*. [diapositives de PowerPoint].

Gómez, T. (2009). *Estratègies d'intervenció amb alumnat de N.E.E. per altes capacitats dins l'escola inclusiva*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Educació. Recuperat de <http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0066/990c46f3-c88b-4b9f-93a0-edfa61fb0bbe/1953m.pdf>

Plucker, J. A. & Esping, A. (2014). *Human intelligence: Historical influences, current controversies, teaching resources*. Recuperat de <http://www.intelltheory.com>

Pradas, J. (2013). *Altas capacidades en la escuela*. Recuperat de <https://escuelaconcerebro.wordpress.com/2013/07/21/altas-capacidades-en-la-escuela-la-parte/>

Sánchez, C. (2006). *Principales modelos de superdotación y talentos*. Recuperat de <https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/10993/SanchezLopez04de12.pdf?sequen>

Torres, A. (2017). *La teoría de la intel·ligència de Francis Galton*. Recuperat de <https://psicologiaymente.com/inteligencia/teoria-inteligencia-francis-galton>

Tourón, J. (2004). *De la superdotación al Talento: Evolución de un paradigma*. Recuperat de <https://dadun.unav.edu/bitstream/10171/19959/1/De%20la%20superdotacion%20al%20talento.pdf>

Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. (s.d). *NESE derivades d'altres capacitats*. Recuperat de <http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat-i-inclusio/atencio-educativa-als-alumnes/nese/nese-derivades-daltes-capacitats/>

8. ANNEXOS

ANNEX 1

Propostes d'actuació: a propòsit d'alumnes amb Doble Excepcionalitat

---

**Guia didàctica per a docents d'educació primària i
educació secundària obligatòria**